

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

Кафедра педагогіки і методики початкової освіти

Соломія Ілляш, Ірина Садова

**ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:
методичні рекомендації до практичних занять
та самостійної роботи**

Дрогобич, 2022

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 19. 05. 2022 р.)

Рецензенти:

Володимир КОВАЛЬЧУК, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри математики, інформатики та методики їх викладання у початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Анна ФЕДОРОВИЧ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Ілляш С., Садова І.

I 44 **Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи.**
Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. 42 с.

У навчально-методичному посібнику стисло і систематизовано викладено основний зміст курсу «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи» відповідно до робочої програми навчальної дисципліни для фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта. У пропонованому посібнику висвітлено мету, завдання та структуру навчального предмету, загальні засади аудиторної і самостійної роботи студентів в системі здобуття вищої освіти за відповідним напрямом та освітнім рівнем, зазначено ключові питання освоєння теорії і практики курсу, винесені на аудиторне та позааудиторне опрацювання. Також подано перелік питань для підсумкового контролю, список рекомендованих джерел інформації, якими студенти можуть користуватися під час самостійного опрацювання матеріалів цього курсу.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Структура навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи».....	8
Методичні рекомендації до практичних занять.....	13
Методичні рекомендації до самостійної роботи.....	36
Перелік питань до заліку.....	38
Система та критерії оцінювання результатів навчання.....	39
Рекомендовані джерела інформації.....	40

ПЕРЕДМОВА

Зміни, які відбуваються у системі української освіти, висувають нові вимоги до особистості вчителя. Ефективний професійний розвиток педагога – одна з важливих умов успішного становлення шкільної освіти у мінливих соціально-економічних реаліях сучасного суспільства. Сьогодні до освіти висувається низка вимог, реалізація яких пов'язана з якісною підготовкою фахівців.

У сучасному динамічному суспільстві головною професійною якістю вчителя є вміння не лише навчати, але й вчитися самому. Мобільність, готовність до змін, здатність до нестандартних підходів в організації освітнього процесу, відповідальність та самостійність у прийнятті рішень – запорука успішної діяльності педагога.

Сьогодні величезну роль у розвитку освіти відіграє особистість вчителя, що володіє необхідними компетенціями, творчими здібностями, нестандартними способами виконання освітніх, соціальних, духовно-моральних, соціокультурних та багатьох інших завдань. Сучасні суспільні стандарти зумовлюють необхідність оволодіння педагогом відповідними знаннями, вміннями та навичками. Проте становлення професіоналізму вчителя – безперервний процес, який вимагає постійного підвищення наявних знань, опанування нових технологій, розширення наукового світогляду, залежно від появи нововведень в освіті.

Отже, сучасний вчитель є не лише носієм знань, а й людиною, яка може навчати учня знаходити інформацію самостійно, допомагати йому в оволодінні навичками саморозвитку, розв'язувати нестандартні завдання, і, що важливо, підходити творчо до процесу навчання учнів. Однак педагог

нового покоління повинен прагнути до самоаналізу, саморозвитку, самовдосконалення та збагачення власних професійних знань.

Саме тому проблема підготовки вчителя сучасної початкової школи надзвичайно важлива, оскільки його роль є значущою як майстра педагогічної справи, громадянина, носія загальнокультурних і національних цінностей.

Як відомо, основою професіоналізму кожного вчителя є постійне самовдосконалення, а здобуття педагогічної освіти передбачає не лише оволодіння системою знань та професійних умінь. Важливе значення мають мимічні, мовленнєві вміння педагога, його емоційність, адекватне сприйняття учнів. Саме тому необхідно, щоб у системі фахової підготовки студенти опановували спеціальні знання й практичні вміння, такі, як здатність яскраво і переконливо виражати почуття, уміння утримувати увагу аудиторії, керувати своїм емоційним станом, для успішної організації спілкування та взаємодії з учнями.

З огляду на це, важливо звернути увагу на такі властивості особистості педагога, як гнучкість мислення, володіння вербальною і невербальною комунікацією, мовленнєву виразність, саморегуляцію психічних станів та емпатію.

Розвитку саме цих якостей у майбутніх фахівців покликана сприяти дисципліна «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи». Курс є частиною фундаментальної підготовки майбутніх учителів початкової школи і побудований за такою логікою: ознайомлення студентів із сутністю педагогічної майстерності та необхідними умовами її ефективного становлення, оволодіння майстерністю в управлінні собою, майстерністю педагогічного спілкування, майстерністю в управлінні освітнім процесом та розв'язанні педагогічних конфліктів.

Зміст курсу «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи» дає студентам уявлення про структуру професійної діяльності вчителя; формує педагогічну спрямованість і мислення; допомагає усвідомити й оцінити себе в ролі майбутнього фахівця, розкрити власні здібності і готовність до педагогічної діяльності; сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічного спілкування; формує міжпредметні якості, такі як: зовнішня естетична виразність, техніка мовлення, здатність до самоконтролю й саморегуляції, вміння володіти собою, відсутність емоційного напруження; стимулює творче розв'язання практичних завдань.

Мета навчальної дисципліни передбачає формування навичок педагогічної діяльності; розуміння педагогічної майстерності як комплексу властивостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності; поглиблення знань з педагогіки та психології, інноваційних педагогічних технологій, культури педагогічного спілкування.

Для досягнення мети освітнього предмету передбачено **розв'язання завдань**, для досягнення яких необхідно розвинути у майбутніх учителів *загальні та фахові компетентності*. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

– сутність категорій «педагогічна майстерність», «педагогічна діяльність», «педагогічні здібності», «педагогічна техніка», «педагогічна культура»;

– складові педагогічної майстерності та їхні характеристики;

– критерії та рівні формування педагогічної майстерності;

– елементи педагогічної майстерності;

– структуру педагогічної діяльності;

- вимоги до особистості сучасного вчителя;
- умови та джерела удосконалення педагогічної майстерності;
- структуру педагогічних здібностей;
- сутність педагогічної техніки, її компоненти;

вміти:

- раціонально планувати педагогічну діяльність, визначати її завдання, створювати для неї умови;
- організовувати й аналізувати свою педагогічну діяльність;
- визначати основні категорії педагогічної майстерності;
- розрізняти і критично аналізувати основні педагогічні технології;
- доцільно використовувати невербальні засоби у спілкуванні;
- аналізувати, вирішувати педагогічні ситуації та педагогічні задачі стратегічного характеру;
- визначати стилі педагогічного спілкування, вирішувати проблеми педагогічного спілкування;
- використовувати надбання передового педагогічного досвіду;
- впроваджувати нові теоретичні та практичні ідеї у власну педагогічну діяльність [14].

Сподіваємося, що пропонований посібник допоможе майбутнім фахівцям оволодіти прийомами організації власної професійної діяльності та ефективно розв'язувати педагогічні завдання. Методичні рекомендації допоможуть студентам глибше проникнутися як змістом і особливостями аудиторної роботи з цього предмету, так і завданнями для самостійного опрацювання певних матеріалів.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»

Тема 1. Педагогічна майстерність як основа ефективності праці вчителя початкової школи

Питання, які розглядаються

Поняття педагогічної майстерності. Погляди на педагогічну майстерність у вітчизняній педагогічній науці. Елементи педагогічної майстерності. Рівні та критерії педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність як комплекс властивостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності. Педагогічна майстерність як система, що включає гуманістичну спрямованість, професійну компетентність, педагогічні здібності, педагогічну техніку. Педагогічна майстерність та авторитет учителя.

Тема 2. Педагогічна діяльність та особистість вчителя в системі педагогічної майстерності

Питання, які розглядаються

Сутність педагогічної діяльності, її особливості та структура. Функції вчителя. Компоненти педагогічної діяльності: діагностичний, орієнтовно-прогностичний, конструктивно-проектувальний, організаційний, практичного розв'язання конкретних педагогічних завдань, комунікативно-стимулювальний, аналітично-оцінний, дослідницько-творчий. Рівні реалізації учителем педагогічних функцій. Професійно обумовлені вимоги до особистості вчителя. Педагогічна культура вчителя.

Тема 3. Поняття педагогічної техніки, її елементи

Питання, які розглядаються

Поняття педагогічної техніки. Педагогічна техніка як сукупність професійних умінь, які є умовою поєднання внутрішнього змісту діяльності вчителя і зовнішнього його

вираження (внутрішня та зовнішня техніка). Педагогічна техніка як організація поведінки вчителя. Значення вербальної (мовної) і невербальної комунікації, їх характеристика та способи вираження, вироблення практичних умінь і навичок з удосконалення зовнішньої техніки. Внутрішня техніка учителя та шляхи її удосконалення. Основні умови ефективного формування навичок гармонійного відображення власного внутрішнього стану і зовнішнього вираження: міміка, пантоміміка (жести, постава, хода). Шляхи формування педагогічної техніки. Культура зовнішності вчителя.

Тема 4. Мовлення вчителя як засіб спілкування

Питання, які розглядаються

Зміст поняття “педагогічне мовлення”. Психологічні особливості педагогічного мовлення. Діалогічність педагогічного мовлення. Порівняльна характеристика використання мовних і комунікативних засобів учителями з різною орієнтацією (діалогічною чи монологічною). Функції педагогічного мовлення: дидактична, експресивна, перцептивна, сугестивна, організаторська, науково-пізнавальна, комунікативна. Принципи і закономірності словесної дії. Нормативність мовлення. Комунікативні якості професійного мовлення вчителя: виразність мовлення. Структура педагогічного мовлення: інформаційний, виразний, впливовий компоненти. Особливості педагогічного мовлення. Джерела формування педагогічного мовлення: особистий досвід учителя, наслідування традицій, навчання, самоосвіта. Методики розвитку вмінь і навичок педагогічного мовлення: формування мовленнєвих умінь і навичок; оволодіння допоміжними засобами педагогічного мовлення; розвиток навичок, умінь активного слухання. Шляхи вдосконалення мовлення майбутнього вчителя.

Тема 5. Майстерність педагогічного спілкування

Питання, які розглядаються

Сутність поняття “спілкування”, “педагогічне спілкування” та їх характеристика. Види, рівні, функції та етичні норми спілкування. Структура педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Структурний аналіз спілкування. Моделі комунікації (лінійна, інтерактивна, транзакційна). Потреби і мотиви особистості у спілкуванні. Основні різновиди педагогічного спілкування: безпосереднє, опосередковане, формальне, неформальне, індивідуальне, колективне, монологічне, діалогічне, полілогічне. Педагогічне спілкування як діалог. Контакт у педагогічному діалозі. Монолог як прихований діалог.

Тема 6. Майстерність організації педагогічної взаємодії у навчанні

Питання, які розглядаються

Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування. Увага та уява вчителя. Способи комунікативного впливу: переконання і навіювання. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтегративного компонента педагогічної взаємодії. Вибір учителем стратегії взаємодії. Урок як діалог учителя з учнями у процесі навчання. Творчий задум уроку як діалогу учителя з учнями. Особливості побудови уроку на засадах діалогічної взаємодії.

Тема 7. Самовиховання та самоосвіта як основа професійного самовдосконалення вчителя

Питання, які розглядаються

Психолого-педагогічні основи процесу самовиховання майбутнього учителя. Основні вимоги до особистості вчителя-професіонала. Самовиховання вчителя: професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності, комунікативність, перцепція, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне

прогнозування, креативність, критерії майстерності, рівні майстерності. Роль самовиховання у формуванні та розвитку професійної майстерності вчителя. Формування потреби в самопізнанні, саморозвитку; ознайомлення з прийомами самопізнання та самовиховання, система самовиховання. Характеристика основних етапів самовиховання. Прийоми самовиховання. Шляхи та засоби професійного самовиховання вчителя. Критерії оцінки результатів самовиховання та його рівні. Майстерність учителя в управлінні собою. Сутність та специфіка педагогічного самовдосконалення вчителя початкової школи. Етапи та шляхи професійно-педагогічного самовдосконалення.

Тема 8. Професійна етика вчителя. Педагогічний такт і тактика

Питання, які розглядаються

Етичні засади поведінки вчителя. Правила, обов'язки та норми поведінки вчителя. Моральна свідомість особистості педагога. Принцип педагогічного оптимізму. Принцип громадянськості і патріотизму. Педагогічний авторитет вчителя. Поняття педагогічного такту і тактики. Педагогічний такт. Психолого-педагогічна характеристика сутності педагогічного такту, його функції, форми вияву. Рівні оволодіння вчителем педагогічним тактом, та їх характерні ознаки. Психологічний портрет особистості тактовного вчителя. Морально-психологічні якості особистості вчителя як передумови педагогічного такту. Принципи педагогічного такту. Умови оволодіння педагогічним тактом. Педагогічна тактика як важлива складова частина професійної майстерності вчителя.

Тема 9. Педагогічна майстерність як мистецька дія в театрі

Питання, які розглядаються

Педагогічне мистецтво як театр одного актора. Образ у мистецтві театру. Театральна педагогіка К.С. Станіславського. Театральні принципи (принцип життєвої правди; принцип ідейної

спрямованості: вчення про надзавдання; принцип дії; принцип органічної творчості; принцип творчого перевтілення в образ) та їх роль у діяльності вчителя. Спільне й відмінне у театральному та педагогічному мистецтві. Педагогічна сумісність і сприймання. Переконавання та навіювання як способи педагогічного впливу.

Тема 10. Майстерність вчителя у розв'язанні педагогічних конфліктів

Питання, які розглядаються

Сутність, структура, класифікація, причини, динаміка конфлікту. Головні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії. Поняття про конфлікти у педагогічних ситуаціях. Поведінка педагога у конфліктних ситуаціях. Типи конфліктних особистостей. Технології раціональної поведінки в конфлікті. Психологія переговорного процесу у врегулюванні конфліктів. Внутрішньоособистісні конфлікти. Головні психологічні концепції, форми прояву та засоби вирішення. Міжособистісні і групові конфлікти: сфера прояву, класифікація. Конфлікт у педагогічній взаємодії та способи його врегулювання [14].

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Основним завданням практичних занять з навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи» є формування у студентів знань та вмінь, передбачених програмою навчальної дисципліни. Саме на практичних заняттях студенти мають можливість перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу, продемонструвати знання відповідних термінів, положень і ключових понять навчальної дисципліни, поєднати отримані теоретичні відомості із практичною реалізацією конкретних завдань.

Структура практичних занять навчальної дисципліни відображає логіку її засвоєння відповідно до орієнтовного тематичного плану і включає: обговорення теоретичних питань, виконання практичних завдань і самостійну роботу студента.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

ТЕМА: ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

МЕТА: засвоєння значення поняття «педагогічна майстерність»; аналіз поглядів вітчизняних педагогів на феномен педагогічної майстерності; вивчення елементів, рівнів та критеріїв педагогічної майстерності; усвідомлення і уточнення свого професійного вибору; формування педагогічного ідеалу; з'ясування соціальної ролі вчителя та вимог до нього у сучасному суспільстві; формування позитивних мотивів педагогічної діяльності; вироблення вміння аналізувати педагогічну діяльність.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Поняття педагогічної майстерності.
2. Погляди на феномен педагогічної майстерності у вітчизняній науці.
3. Елементи педагогічної майстерності.
4. Рівні та критерії педагогічної майстерності.
5. Педагогічна майстерність як комплекс властивостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності.
6. Педагогічна майстерність і авторитет учителя.

Практичне завдання

Дайте визначення та поясніть сутність понять: «освіта», «навчання», «розвиток», «педагогічна діяльність», «педагогічна майстерність», «педагогічний авторитет».

Самостійна робота

➤ Проаналізуйте вплив вчителя (з власного досвіду) на становлення вас як особистості. Викладіть свої думки у творчій роботі на одну із запропонованих тем: «Учитель у моєму житті», «Мій ідеал учителя», «Я і моя професія», «Професійний портрет сучасного вчителя».

➤ Чи погоджуєтесь ви з думкою А.С.Макаренка щодо здобуття вчителем професійної майстерності? Відповідь обґрунтуйте.

«Майстерність вчителя не є якимось особливим мистецтвом, який вимагає таланту, однак це спеціальність, якої треба навчитися так, як треба навчати лікаря його майстерності, як треба навчати музиканта. Кожна людина, якщо вона не каліка, може бути лікарем і лікувати людей, і кожна людина, якщо вона не каліка, може бути музикантом. Хтось – краще, хтось – гірше. Це залежатиме від якості інструменту навчання. А у педагога такого навчання немає...» [19].

Рекомендована література: [4], [5], [7], [8], [9], [11], [14], [19], [20], [24].

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

ТЕМА: ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБИСТІСТЬ ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

МЕТА: розкрити складність педагогічної професійної діяльності, багатогранність та глибину її змісту, структуру педагогічної діяльності; з'ясувати особливості формування основних функцій професійної діяльності вчителя початкових класів, проаналізувати професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя у сучасному суспільстві.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Поняття педагогічної діяльності, її особливості та структура.
2. Сучасні функції вчителя у суспільстві.
3. Компоненти педагогічної діяльності (діагностичний, орієнтовно-прогностичний, конструктивно-проектувальний, організаційний, комунікативно-стимулювальний, аналітично-оцінний, дослідницько-творчий).
4. Професійно зумовлені вимоги до особистості вчителя.
5. Педагогічна культура вчителя.

Практичне завдання

Підготуйте тематичний мінісловник.

Самостійна робота

- Напишіть есе-роздуми на одну із запропонованих тем:
- Педагогіка: наука чи мистецтво?
 - Значення професії вчителя у сучасному суспільстві.
 - Найважливіші функції вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти.

- Кого можна назвати справжнім педагогом?

➤ Підберіть цитати видатних педагогів минулого про важливість педагогічної професії.

Рекомендована література: [1], [4], [5], [7], [8], [9], [11], [14], [15], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

ТЕМА: ПОНЯТТЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ, ЇЇ ЕЛЕМЕНТИ

МЕТА: засвоєння значення понять «педагогічна техніка вчителя», «зовнішня техніка», «внутрішня техніка»; визначення основних елементів зовнішньої та внутрішньої техніки вчителя початкових класів; засвоєння навичок зовнішньої техніки; формування уявлень про шляхи удосконалення педагогічної техніки та культуру зовнішнього вигляду вчителя.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Поняття педагогічної техніки вчителя.
2. Зовнішня техніка вчителя.
3. Внутрішня техніка вчителя.
4. Невербальна комунікація.
5. Майстерність учителя в управлінні собою.
6. Технологія управління педагогічною увагою та увагою вчителя.
7. Культура зовнішності вчителя.

Практичне завдання

Підготуйте тематичний мінісловник.

Самостійна робота

- Напишіть твір на тему: «Професійний кодекс вчителя», у якому окресліть власну педагогічну позицію. Під час написання твору варто дотримуватись такої схеми:
- професійна біографія (опишіть причини, які сприяли вибору педагогічної професії, основні події у вашому житті, які вказують на те, що вибір зроблено не випадково);
 - філософія педагогічної діяльності (викладіть особисті погляди на свою майбутню професійну діяльність і професію вчителя загалом);
 - проблеми і перспективи сучасної освіти (назвіть основні проблеми, а також опишіть власні погляди на майбутній розвиток української освіти; спробуйте визначити причини виникнення проблем в сучасній освітній системі, запропонуйте способи їх розв'язання).
- За допомогою тестової методики визначте рівень саморегуляції власної поведінки.

Тест «Наскільки ви емоційно стабільна людина?»

Інструкція

Дайте відповіді на питання пропонованої методики. Варіанти відповідей:

«завжди» – **3 бали**,

«часто» – **2 бали**,

«інколи» – **1 бал**,

«ніколи» – **0 балів**.

Позначте знаком «+» відповідну клітинку в таблиці.

№п/п	Речі, які вас дратують	Завжди	Часто	Інколи	Ніколи
1.	Телефон, який розрядився у найбільш невідповідний момент				
2.	Немолода жінка, одягнена як юна дівчина				
3.	Ваш співрозмовник, який підійшов до вас занадто близько				
4.	Люди, які палять у громадському місці				
5.	Людина без маски кашляє у ваш бік				
6.	Коли хтось дуже інтенсивно жує жуйку				
7.	Недоречний сміх				
8.	Коли хтось намагається вас повчати				
9.	Коли ваш партнер постійно запізнюється				
10.	Коли хтось коментує сюжет фільму, який ви переглядаєте				
11.	Коли вам розповідають сюжет літературного роману, який ви зібралися прочитати				
12.	Коли вам дарують безглузді подарунки				
13.	Занадто гучні розмови і сміх у громадському місці				
14.	Парфуми, які мають різкий запах				
15.	Людина, яка дуже багато і недоречно жестикулює під час розмови				
16.	Знайомий, який недоречно використовує слова іношомовного походження				

Інтерпретація результатів

Підрахуйте кількість балів:

50 балів. Ви досить знервована і нетерпляча людина. Зазвичай вас дратує все, навіть найменші дрібниці. Ви запальні і легко втрачаєте контроль над своїми емоціями. Від вашої роздратованості страждає найближче оточення, найбільше – ваші близькі люди. Саме їм доводиться терпіти ваш поганий настрій і постійні скарги на життя. Надмірною вимогливістю ви часто створюєте близьким людям проблеми і незручності у повсякденному житті;

12 – 49 балів. Вас можна назвати врівноваженою людиною. Вас можуть дратувати лише дуже неприємні речі, а на повсякденні дрібні прикроці ви не звертаєте уваги. Неприємності ви сприймаєте досить спокійно і легко про них забуваєте;

11 і менше. Ви дуже об'єктивно сприймаєте навколишній світ та реально оцінюєте навколишню дійсність, у вас нема завищених очікувань та вимог до людей, які вас оточують, спокійно сприймаєте недоліки інших людей. Ви – людина, яка вміє тримати рівновагу [13].

Рекомендована література: [4], [5], [6], [7], [8], [9], [11], [13], [14], [15], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

ТЕМА: МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ

МЕТА: розкрити особливості мовлення вчителя, його основні функції, принципи та закономірності; розвиток комунікативних якостей професійного мовлення; усвідомлення умов ефективності та шляхів удосконалення мовлення майбутнього вчителя початкової школи.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Мовлення вчителя як особливість педагогічної діяльності.
2. Функції мовлення вчителя у взаємодії з учнями.
3. Принципи і закономірності словесної дії.
4. Комунікативні якості професійного мовлення: виразність мовлення.
5. Умови ефективності професійного мовлення вчителя.
6. Шляхи удосконалення мовлення майбутнього вчителя.

Практичне заняття

Підготуйте тематичний мінісловник.

Самостійна робота

➤ Доберіть швидкомовки для учнів молодшого шкільного віку. Прочитайте їх правильно (спочатку в нормальному темпі, а потім у пришвидшеному).

➤ Проаналізуйте своє мовлення, враховуючи таке:

- чи правильно ви вимовляєте слова, звуки, ставите наголос?
- чи правильно утворюєте граматичні форми?
- чи володієте ви достатнім лексичним запасом для вільного висловлювання думок?

Рекомендована література: [5], [6], [8], [9], [11], [14], [15], [20], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

ТЕМА: СПІЛКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

МЕТА: розкрити сутність, особливості та функції педагогічного спілкування, вивчити його структуру, проаналізувати можливі бар'єри, які виникають у процесі спілкування вчителя з учнями, засвоїти стилі педагогічного спілкування та педагогічного управління, обґрунтувати умови ефективності педагогічного спілкування.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Сутність, особливості та функції педагогічного спілкування.
2. Структура педагогічного спілкування.
3. Бар'єри, які виникають у процесі спілкування вчителя з учнями.
4. Стили педагогічного управління.
5. Рівні та стилі педагогічного спілкування.
6. Умови ефективного педагогічного спілкування.

Практичне завдання

Дайте визначення і охарактеризуйте сутність понять: «спілкування», «педагогічне спілкування», «професійне педагогічне спілкування», «непрофесійне педагогічне спілкування», «стиль педагогічного спілкування», «стиль педагогічного управління», «атракція», «рефлексія», «комунікація».

Самостійна робота

За допомогою тестової методики визначте рівень вашої комунікабельності.

Тест « Чи комунікабельна ви людина? »

(Методика В.Ф. Ряховського)

Інструкція

Дайте відповіді на запропоновані питання: «так», «ні», або «іноді».

Текст опитувальника

1. Ви готуетесь до важливої зустрічі. Чи хвилюєтесь ви перед її початком?
2. Чи бували у вас такі випадки, що ви відкладали виконання важливих завдань до останнього моменту?
3. Вас зобов'язали виступити з доповіддю на публічному заході. Чи відчуваєте ви тривогу і невдоволення у зв'язку з цим?

4. Вас відправляють у відрядження з важливою місією у невідоме вам місто. Чи будете ви намагатись уникнути цієї поїздки?
5. Чи ділитесь ви страхами і тривогами з близькими людьми?
6. Чи дратує вас ситуація, коли незнайомі люди на вулиці просять уточнити годину чи показати дорогу?
7. Чи вважаєте ви, що існує проблема комунікативного зв'язку між поколіннями. і що людям різного віку важко знайти спільну мову?
8. Чи буде вам ніяково вимагати у знайомого повернути гроші, які він позичав у вас рік тому?
9. У ресторані вам подали несвіжу страву. Ви будете мовчки обурюватись, однак промовчите?
10. Залишившись наодинці з незнайомою людиною, ви не будете намагатись заговорити з нею, і вам буде дуже некомфортно, якщо розмову розпочне вона. Чи так це?
11. Чи лякаєтесь ви великої черги, наприклад: на заправці, в банку, аптеці, супермаркеті?
12. Чи наважитесь ви взяти участь в «комісії з розгляду конфліктних ситуацій» на робочому місці?
13. У вас є власні критерії оцінювання творів мистецтва, а погляди інших ви не берете до уваги. Чи так це?
14. Почувши думку, явно помилкову, щодо питання, в якому ви компетентні, ви змовчите і не будете сперечатись?
15. Вам неприємно, коли хтось просить допомогти з'ясувати робочі питання або розібратись у навчальній темі?
16. Вам краще виражати свої думки письмово, ніж усно?

Інтерпретація результатів

Підрахуйте кількість балів

За кожну відповідь:

так – **2 бали,**

іноді – **1 бал,**

ні – **0 балів.**

За поданою класифікацією визначте, який рівень комунікабельності вам притаманний.

30 – 32 бали – у вас низький рівень комунікабельності;

24 – 29 балів – ви віддаєте перевагу самотності, часто буваєте замкнені, мовчазні;

18 – 23 бали – вас можна вважати комунікабельною людиною, у незнайомих ситуаціях почуваете себе цілком впевнено;

14 – 17 балів – у вас середній рівень комунікабельності;

9 – 13 балів – ви досить комунікабельні (іноді навіть занадто);

4 – 10 балів – рівень комунікабельності дуже високий; У будь-якому товаристві очуваєте себе впевнено; беретесь за будь-яку справу, хоча далеко не завжди можете довести її до завершення;

3 бали – рівень комунікабельності має хворобливий характер; Ви балакучі, багатослівні, втручаєтесь у справи, в яких зовсім не компетентні, даєте поради іншим, навіть якщо вас про це не просять [13].

Рекомендована література: [4], [5], [6], [8], [9], [11], [13], [14], [15], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

ТЕМА: МАЙСТЕРНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У НАВЧАННІ

МЕТА: засвоїти значення понять «педагогічний процес», «освітній процес», «взаємодія», «співробітництво»; проаналізувати вимоги до особистості вчителя в процесі педагогічної взаємодії; розкрити основні способи комунікативного впливу; визначити стратегії та способи педагогічної взаємодії; вивчити особливості побудови уроку на засадах діалогічної взаємодії.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Особистість вчителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
2. Способи комунікативного впливу: переконання і навіювання.
3. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтегративного компонента педагогічної взаємодії.
4. Вибір учителем стратегії взаємодії.
5. Урок як діалог учителя з учнями у процесі навчання.
6. Особливості побудови уроку на засадах діалогічної взаємодії.

Практичне завдання

Дайте визначення та охарактеризуйте сутність понять: «педагогічний процес», «освітній процес», «взаємодія», «взаємини», «вплив», «співробітництво».

Самостійна робота

- Запишіть думки видатних педагогів минулого про способи організації освітнього процесу в початковій школі:
 - за допомогою впливу педагога на учнів;
 - за допомогою безпосередньої взаємодії вчителя з учнями.
- Напишіть короткі повідомлення до тем:
 - Структура педагогічного процесу.
 - Стратегії та прийоми педагогічної взаємодії.
 - Значення переконання в організації освітнього процесу.
 - Роль навіювання в організації освітнього процесу.

Рекомендована література: [4], [5], [6], [7], [8], [9], [11], [14], [15], [20], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

ТЕМА: САМОВИХОВАННЯ ТА САМООСВІТА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ

МЕТА: проаналізувати психолого-педагогічні передумови самовиховання майбутнього учителя, розкрити роль цього процесу у формуванні та розвитку професійної майстерності вчителя початкових класів; охарактеризувати основні етапи та прийоми самовиховання; визначити шляхи та засоби професійного самовиховання, а також сутність і специфіку педагогічного самовдосконалення вчителя початкової школи.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань:

1. Психолого-педагогічні основи процесу самовиховання майбутнього вчителя.
2. Самовиховання вчителя (професійна компетентність, здібності до педагогічної діяльності, комунікативність, перцепція, динамізм особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність, критерії та рівні педагогічної майстерності).
3. Роль самовиховання у формуванні та розвитку професійної майстерності вчителя.
4. Характеристика основних етапів самовиховання. Прийоми самовиховання.
5. Шляхи та засоби професійного самовиховання вчителя.
6. Сутність та специфіка педагогічного самовдосконалення вчителя початкової школи.
7. Етапи та шляхи професійно-педагогічного самовдосконалення.

Практичне завдання

Опишіть погляди видатних українських педагогів щодо самоосвіти та самовиховання вчителя, використовуючи їх біографічні відомості та наукові праці.

Самостійна робота

- Напишіть короткі повідомлення до тем:
 - Самоосвіта як підвищення компетентності вчителя початкових класів.
 - Самовиховання у системі підготовки майбутнього вчителя.
 - Самопізнання як передумова самовиховання майбутнього вчителя початкових класів;
 - Умови та основні чинники професійного самовиховання вчителя.
- Складіть індивідуальний план професійного самовдосконалення.
- За допомогою тестової методики визначте власну готовність до професійного самовдосконалення.

Тест «Чи готові ви до самовдосконалення?»

Інструкція

Уважно прочитайте запропоновані в опитувальнику твердження та визначте, чи справедливе кожне з них щодо вас. Якщо твердження є правильним, навпроти нього поставте знак «+», якщо ні – знак «-».

Текст опитувальника

1. Мені дуже подобається пізнавати себе.
2. На мою думку, не потрібно нічого в собі змінювати.
3. Я впевнена у власних можливостях.
4. Я знаю, що всі мої плани будуть реалізовані.
5. Я не маю потреби аналізувати свої переваги та недоліки.
6. У своїх планах я покладаюся на те, що мені пощастить, а не на власні можливості.

7. У мене досить можливостей для того, щоб працювати ефективніше.

8. У мене достатньо сили волі для того, щоб змінити себе на краще.

9. У мене виникають невдачі через невміння реалізовувати задумане.

10. Для мене важлива думка інших людей про мене.

11. Мені важко самотійно реалізовувати задумані плани.

12. Я не боюсь зазнати невдачі чи зробити помилку.

13. Мої знання, вміння і навички відповідають вимогам мого фаху.

14. Обставини іноді бувають сильнішими за нас.

Інтерпретація результатів

У процесі опрацювання відповіді виправляти не можна. Навпроти кожного із 14 тверджень вкажіть значення ключа (в дужках).

Значення ключа за кожним твердженням: 1(+), 2(-), 3(-), 4(+), 5(-), 6(-), 7(+), 8(+), 9(+), 10(+), 11(-), 13(+), 14(-).

Підрахуйте кількість збігів ваших відповідей із значеннями ключа.

Щоб визначити рівень готовності пізнати себе, необхідно підрахувати кількість збігів за твердженнями 1, 2, 5, 7, 10, 12, 13.

Максимальне значення «готовності до пізнання себе» (скорочено ГМС) становить 7 балів.

У такий самий спосіб визначте значення «готовності до самовдосконалення» (ГЗС), підрахувавши кількість збігів за твердженнями 3, 4, 6, 8, 9, 11, 14. Максимальне значення становить 7 балів.

Аналіз результатів. Отримані показники перенесіть на графік (рис. 1). По горизонталі зобразіть величину ГМС, а по вертикалі – ГЗС. Позначте на графіку точку перетину цих двох координат, яка міститься в одному з квадратів А, Б, В, Г та відповідає рівню вашої готовності до самовдосконалення:

квадрат А – готовність до самовдосконалення є, але нема потреби у самопізнанні;

квадрат Б – готовність до самопізнання і самовдосконалення;

квадрат В – неготовність до самопізнання і самовдосконалення;

квадрат Г – готовність до самопізнання, але нема потреби у самовдосконаленні.

Графік готовності до саморозвитку

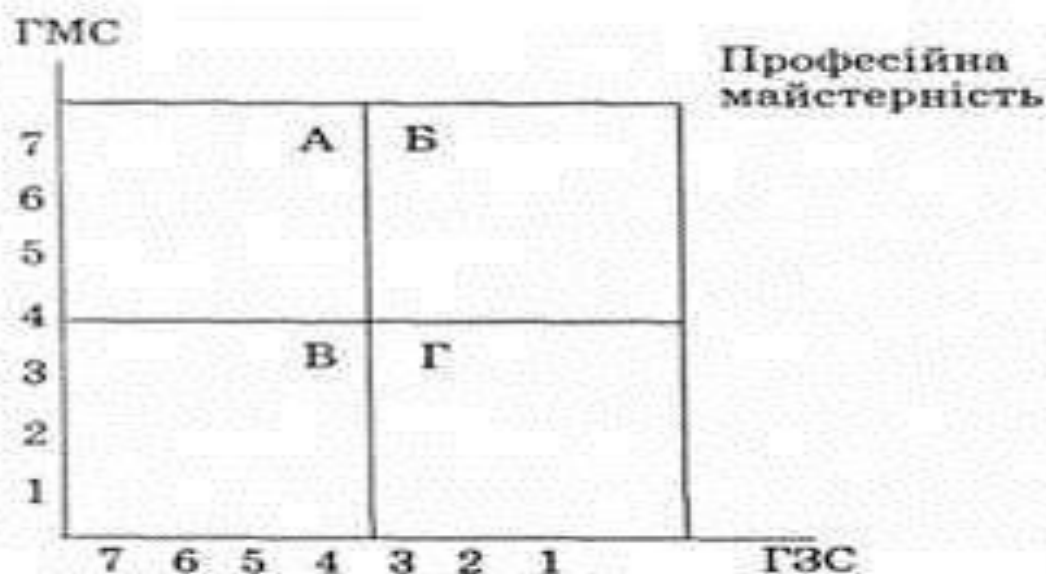

Рис. 1. Графік готовності до саморозвитку

Якщо точка, яка відповідає рівню вашої готовності до саморозвитку, розміщена у:

– **квадраті А.** У вас є більша готовність до саморозвитку, ніж до самопізнання. Саме тому опанування професії необхідно розпочинати із розвитку особистісних якостей. Як відомо, професіоналізм формується, перш за все, через вироблення власного індивідуального стилю діяльності, особливо у педагогічній сфері. А без самопізнання власної особистості зробити це неможливо;

– **квадраті Б.** Сформоване бажання пізнавати себе у вас поєднується із потребою у самовдосконаленні. Показники обох шкал вищі за чотири бали. Можна зробити висновок, що ви готові до саморозвитку, і це сприяє вашому професійному зростанню й оволодінню педагогічною майстерністю;

– **квадраті В.** За такого співвідношення обидві шкали нижчі за чотири бали. Необхідно проаналізувати ті твердження, відповіді на які не збіглися з ключем. Уважно спостерігайте за собою, або попросіть про це когось із близьких. Постарайтесь зрозуміти, що саме стоїть на заваді вашого саморозвитку;

– **квадраті Г.** Таке поєднання свідчить про те, що у вас є готовність до самопізнання, однак ви ще не володієте навичками самовдосконалення. Уважно проаналізуйте твердження, які збіглися у відповідях із ключем. Аналіз покаже вам, у якому напрямку вам варто скерувати свої зусилля [13].

Рекомендована література: [2], [4], [5], [6], [8], [9], [11], [13], [14], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

ТЕМА: ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ І ТАКТИКА ВЧИТЕЛЯ

МЕТА: вивчення етичних засад поведінки вчителя, його обов'язків та норм поведінки; увиразнення та уточнення понять «педагогічний такт», «педагогічна тактика»; визначення основних принципів педагогічного такту і тактики, а також шляхів та необхідних умов оволодіння педагогічним тактом; формування вміння моделювати та розв'язувати різноманітні педагогічні ситуації.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Етичні засади поведінки вчителя.
2. Правила, обов'язки та норми поведінки вчителя.
3. Моральна свідомість особистості педагога.
4. Поняття педагогічного такту і тактики.
5. Морально-етичні якості особистості вчителя як передумова формування педагогічного такту.
6. Умови та шляхи оволодіння педагогічним тактом.

7. Основні принципи педагогічного такту і тактики.

Практичне завдання

Підберіть цитати про особливості педагогічного такту і педагогічної тактики, користуючись навчально-методичним посібником В.В. Федорчука «Основи педагогічної майстерності».

Самостійна робота

- Напишіть короткі повідомлення до тем:
 - Чи тотожні поняття «культура поведінки вчителя» і «такт вчителя»? Що спільного і відмінного у них?
 - Ознаки педагогічного такту вчителя початкових класів.
 - Що спільного, а що відмінного у поняттях «педагогічна тактика» і «педагогічна технологія»?
- Проаналізуйте ситуацію. Дайте відповіді на питання:

Біля зачинених дверей класу учні чекають вчительку. Ось і вона. Намагається відчинити двері, але помічає, що замкова щілина забита папером. Вчителька обвела дітей підозрілим поглядом і запитала: «І хто ж це зробив?» Учні розгублено поглянули один на одного. «Хочете зірвати урок?» Діти спробували заперечити, однак вчителька не слухала і продовжувала обурюватись та кричати від гніву. Тут підійшов завгосп. «Вибачте, Валентино Петрівно, не встиг до початку уроку. Я Вам інший клас відчиню. В цьому пофарбували підлогу. Я замок навмисно закупорив, щоб ніхто не зайшов» [11].

- чи була вчителька тактовною?
- якою виявилася її тактика?
- як би на її місці вчинили ви?

➤ Доберіть педагогічні ситуації, у яких продемонстрована тактовність учителя початкових класів.

Рекомендована література: [4], [5], [6], [7], [8], [9], [11], [14], [15], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

ТЕМА: ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ І АВТОРИТЕТ ВЧИТЕЛЯ

МЕТА: розкрити сутність поняття «педагогічний авторитет», визначити його зміст, структуру, основні чинники становлення; виокремити рівні та критерії формування авторитету вчителя початкових класів.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Сутність і зміст авторитету вчителя.
2. Структура авторитету вчителя.
3. Основні чинники становлення авторитету вчителя.
4. Критерії та рівні формування авторитету.
5. Психолого-педагогічні принципи формування авторитету вчителя.

Практичне завдання

Змодельуйте декілька педагогічних ситуацій, в яких будуть зображені характерні особливості вчителя, який користується авторитетом серед учнів і колег.

Самостійна робота

- Доберіть бібліографію до теми, зробіть анотації до кожного питання.
- Підготуйте есе на одну із запропонованих тем:
 - Чинники, які сприяють підвищенню авторитету вчителя початкової школи.
 - Психолого-педагогічні аспекти формування авторитету вчителя початкової школи.

Рекомендована література: [1], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [11], [14], [15], [22], [24].

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

ТЕМА: МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПЕДАГОГІЧНИХ КОНФЛІКТІВ

МЕТА: увиразнення понять «конфлікт», «конфліктна ситуація»; актуалізація знань про структуру та динаміку педагогічних конфліктів, прийоми та методи вирішення конфлікту, формування практичних умінь та навичок розв'язання конфліктних ситуацій.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

Обговорення теоретичних питань

1. Поняття про педагогічні конфлікти.
2. Типологія педагогічних конфліктів, їх причини і шляхи врегулювання.
3. Структура та динаміка педагогічних конфліктів.
4. Технології раціональної поведінки в конфлікті.
5. Поведінка вчителя у конфліктних ситуаціях.
6. Конфлікт у педагогічній взаємодії та способи його врегулювання.
7. Способи запобігання педагогічного конфлікту.

Практичне завдання

Доберіть бібліографію до теми, зробіть анотації до кожного питання.

Самостійна робота

- Підберіть або змоделюйте педагогічні ситуації, в яких будуть продемонстровані різні стратегії поведінки вчителя у педагогічних конфліктах.
- Запропонуйте ігрові методи врегулювання конфліктних ситуацій у професійній діяльності вчителя початкової школи.
- За допомогою тестової методики визначте, чи конфліктна ви особистість.

Тест «Чи конфліктна ви особистість?»

Текст опитувальника

Дайте відповіді на запропоновані питання.

1. У черзі в супермаркеті виникла суперечка. Якими будуть ваші дії?

а) не буду втручатися;

б) втручуся, якщо це стосується мене;

в) обов'язково втручуся і буду відстоювати позицію потерпілої сторони.

2. Ви критикуєте керівництво за помилки на різноманітних зібраннях?

а) ніколи;

б) залежно від ставлення до керівництва;

в) переважно завжди.

3. Ваш завідувач пропонує робочий план, який, на ваш погляд, є зовсім невдалим. Ви наважитесь заперечити і запропонувати власний?

а) так, якщо буду знати, що інші члени колективу мене підтримають;

б) звичайно;

в) нізащо.

4. Ви сперечаєтесь з друзями?

а) лише з тими, які не ображаються;

б) так, якщо це стосується принципових позицій для мене;

в) так, дуже часто.

5. Ви бачите, як хтось намагається без черги пропхатися до каси за стипендією.

а) буду також намагатися обійти чергу;

б) промовчу;

в) буду обурюватися і постараюсь поставити нахабу на місце.

6. Уявіть ситуацію: розглядається цікава пропозиція вашої колеги, однак не обійшлося у ній без недоліків. Для затвердження обговорюваної пропозиції ваша думка буде вирішальною. Як ви вчините?

а) обґрунтую переваги і недоліки цієї пропозиції;

б) озвучу лише переваги пропозиції і запропоную дати можливість її реалізувати;

в) розкритикую дану пропозицію.

7. Уявіть ситуацію: подруга постійно переконує вас у необхідності заощаджувати, докоряє вам марнотратністю, а сама нещодавно придбала дуже дорогу річ і хоче почути вашу думку про покупку. Якою буде ваша реакція?

а) похвалю за гарний вибір;

б) розкритикую за несмак;

в) буду уникати спілкування з нею.

8. Ви стали свідком нецензурної лайки підлітків. Якою буде ваша реакція?

а) проігнорую;

б) делікатно зроблю їм зауваження;

в) присоромлю їх.

9. Ви помітили, що продавець у супермаркеті вас обраховує. Як ви відреагуєте?

а) буду вимагати здачу, навіть дрібну;

б) попрошу його перерахувати ще раз;

в) влаштую скандал.

10. Уявіть ситуацію: ви відпочиваєте в престижному санаторії, однак адміністрація недобросовісно виконує свої функціональні обов'язки, натомість займаючись посторонніми справами. Якою буде ваша реакція?

а) буду обурюватись, але промовчу;

б) напишу негативний відгук про санаторій;

в) висловлю своє невдоволення всьому персоналу.

11. У вас виникла суперечка з молодшою сестрою, однак згодом ви розумієте, що вона мала рацію. Чи визнаєте ви свою помилку?

а) так;

б) нізащо;

в) не буду повертатись до цієї теми.

Інтерпретація результатів

Підрахуйте кількість балів

За кожну відповідь:

а) – 4 бали,

б) – 2 бали,

в) – 0 балів.

Ключ

До 14 балів. Ви постійно шукаєте привід для суперечок, більшість з яких є просто дріб'язковими. Любите критикувати інших, лише тоді, коли вигідно вам. Подумайте, чи не приховуєте ви за такою поведінкою комплекс власної неповноцінності?

15 – 29 балів. Про вас кажуть, що ви – конфліктна людина. Ви завжди вперто відстоюєте свою думку, не зважаючи на наслідки. Ви зовсім не переймаєтесь тим, як це вплине на ваші взаємини із близькими людьми та колегами по роботі.

30 – 44 бали. Ви досить тактовні, завжди намагаєтесь уникати конфліктних ситуацій, і бути доброзичливим до оточуючих. Однак бувають ситуації, коли інші потребують вашої допомоги, але ви не готові її надати. Подумайте, можливо, ви багато вимагаєте лише від інших, а не від себе [13].

Рекомендована література: [2], [5], [6], [8], [9], [11], [13], [14], [15], [20], [24].

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота – складний багатогранний індивідуальний творчий процес пошуку, здобуття та засвоєння знань студентами. Ця робота має різноманітні аспекти: світоглядний, методологічний та методичний.

Самостійна робота виступає формою, методом, засобом та умовою розвитку пізнавальної активності майбутнього фахівця. Її основні завдання реалізуються за допомогою організації освітньої та дослідницької діяльності студентів, виконання яких передбачено в позааудиторний час.

Самостійна робота студента з дисципліни «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи» передбачає: опрацювання теоретичного матеріалу; виконання завдань згідно з переліком компетенцій, що формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до співбесіди з лектором, до контрольних робіт; підготовку до заліку, а також доповіді на одну із запропонованих тем:

1. Вимоги до сучасного вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти.
2. Функції вчителя в сучасному освітньому процесі.
3. Суспільна значущість професії педагога.
4. Погляди на педагогічну майстерність у світовій педагогічній науці та практиці.
5. Поняття про педагогічну культуру вчителя, її головні складові.
6. Роль педагогічної творчості у становленні вчителя та формуванні його педагогічної майстерності.
7. Педагогічна майстерність і авторитет вчителя початкової школи.
8. Психолого – педагогічні принципи формування авторитету вчителя.

9. Професійний ідеал учителя у спадщині видатних українських педагогів.
10. Культура зовнішнього вигляду сучасного вчителя.
11. Культура професійного мовлення вчителя. Професійні особливості голосу педагога.
12. Шляхи вдосконалення мовлення майбутнього вчителя.
13. Рівні та стилі педагогічного спілкування.
14. Стилi педагогічного управління.
15. Бар'єри у процесі спілкування вчителя з учнями та моделі його поведінки.
16. Поняття про конфлікти у педагогічних ситуаціях, їхня типологія, причини.
17. Шляхи врегулювання педагогічних конфліктів.
18. Педагогічний такт учителя, його складові та умови вияву.
19. Поняття про педагогічну етику.
20. Особливості взаємодії педагога з батьками, дотримання педагогічного такту.
21. Особливості взаємодії педагога з обдарованими учнями.
22. Особливості взаємодії педагога з важковиховуваними і педагогічно занедбанними дітьми.
23. Особливості взаємодії педагога з дітьми, які мають особливі потреби.
24. Формування іміджу вчителя початкової школи як запорука його успіху у професійній діяльності.
25. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності.
26. Компоненти, критерії та показники особистісно-професійного розвитку вчителя.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Розкрийте поняття «педагогічні здібності».
2. Опишіть види педагогічних здібностей.
3. Розкрийте значення авторитету у професійній діяльності.
4. Розкрийте поняття педагогічної майстерності.
5. Назвіть рівні та критерії педагогічної майстерності.
5. Опишіть елементи педагогічної майстерності.
6. Розкрийте вимоги до особистості вчителя.
7. Розкрийте структуру педагогічної діяльності (види).
8. Опишіть функції сучасного вчителя.
9. Розкрийте сутність педагогічної діяльності. Коротко назвіть її особливості.
10. Розкрийте поняття «педагогічна культура вчителя».
11. Назвіть основні елементи професійної культури вчителя.
12. Розкрийте поняття педагогічної техніки. Назвіть її основні компоненти.
13. Дайте визначення поняттям «внутрішня техніка» і «зовнішня техніка».
14. Дайте визначення поняттю «мовлення вчителя».
15. Назвіть особливості мовленнєвої діяльності педагога.
16. Опишіть умови ефективності професійного мовлення вчителя.
17. Розкрийте функції мовлення вчителя.
18. Назвіть шляхи вдосконалення мовлення.
19. Розкрийте особливості педагогічного спілкування.
20. У чому полягає різниця між професійним педагогічним спілкування і непрофесіональним?
21. Назвіть функції педагогічного спілкування.
22. Назвіть якості, які є важливими для спілкування.
23. Дайте визначення поняттю «стиль педагогічного спілкування».
24. Назвіть способи керівництва учнівським колективом.
25. Яке місце посідають інноваційні технології в процесі вдосконалення педагогічної майстерності? [14].

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засвоєння студентами матеріалу з дисципліни «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи» перевіряється шляхом оцінки індивідуального завдання, контрольних робіт та співбесіди з лектором.

Розподіл 100 балів між видами робіт:

8 семестр			Сума
Індивідуальне завдання	Контрольні роботи	Співбесіда з лектором	100
30	2×25=50	20	

Індивідуальне завдання передбачає підготовку доповіді на обрану тему (10 балів), оформлення (10 балів) та презентація (10 балів).

Вимоги до індивідуального завдання: Виклад матеріалу має бути чітким, стислим і містити такі структурні елементи: зміст; вступ; виклад основного матеріалу; висновки; список використаних джерел. Обсяг – 10 – 15 сторінок (шрифт – Times New Roman, кегель – 14, міжстрічковий інтервал – 1,5).

Критерії оцінювання індивідуального завдання (30 б.)

Критерії оцінювання	Кількість балів
Новизна	10
Оригінальність, творчість	10
Захист індивідуального завдання	10
Всього балів	30

Зміст *контрольної роботи* № 1 з навчальної дисципліни становить перелік тестових завдань як закритої, так і відкритої форми, що оцінюються в 25 балів.

Зміст *контрольної роботи* № 2 з навчальної дисципліни становить перелік тестових завдань як закритої, так і відкритої форми, що оцінюються в 25 балів.

Співбесіда з лектором проводиться на останньому занятті за наперед оголошеним розкладом.

Формою підсумкового контролю є залік.

Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Залік за талоном № 2 і перед комісією проводиться у письмовій формі з оцінюванням за стобальною шкалою [14]

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ОСНОВНІ:

1. Вишневецький О.І., Кобрій О.М., Чепіль М.М. Теоретичні основи педагогіки. Дрогобич, 2001.
2. Дичківська І.М. *Інноваційні педагогічні технології*. Київ: Академвидав, 2004. 134 с.
3. Закон України № 1556–VII «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014. № 37–38. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Зимульдінова А.С. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2010. 62 с.
5. Зязюн І.А., Крамушенко Л.В. Педагогічна майстерність : підручник для вищих педагог. навч. закладів. Київ: Вища школа, 1997. 350 с.
6. Зязюн І.А., Базидевич Н.Г., Дмитренко Т.Г. Педагогічна майстерність : хрестоматія : навч. посібник Київ: СПД А.М. Богданова, 2008 462 с.
7. Ілляш С.Д. Вступ до спеціальності : конспекти лекцій : навч. посіб. Дрогобич : Посвіт, 2012. 76 с.
8. Карпенко О.Є., Федорович А.В. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Дрогобич, 2013 158 с.
9. Ковальчук Л. *Основи педагогічної майстерності* : навч. посіб. Львів, 2007 608 с.
10. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalnaserednya/ua-sch-2016>.
11. Основи педагогічної майстерності : навчально-методичний посібник / Е.І.Федорчук, Т.І.Конькова, В.В.Федорчук, В.О.Заремба ; за заг. ред. Е.І.Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. С. 84.
12. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

13. Райгородский Д. Я. Практическая психодіагностика: методики и тесты. Самара : изд. Дом «БАХРАХ-М», 2001. 672 с.

14. Робоча програма навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності вчителя початкової школи» / Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка; спеціальності 013 Початкова освіта. URL : https://dsru.edu.ua/pedagogical/?page_id=5233.

15. Теслюк В.М., Лузан П.Г. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. НАККиМ, 2012. 304 с.

ДОПОМІЖНІ:

16. Даниленко Л.І. Педагогічні інновації та інноваційні педагогічні технології: сутність і структура. Нові технології навчання. Київ 2005. С. 270 –276.

17. Ковальчук О., Когут С. Основи психології та педагогіки : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 624 с.

18. Луцик Д.В. Вступ до спеціальності. Дрогобич, 2006. 51 с.

19. Макаренко А.С. Твори: В 5 т. К.: Радянська школа, 1953. Т. 5: Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. Про мій досвід. С. 209 – 253.

20. Мороз О.Г., Омеляненко В.Л. Перші кроки до майстерності. Київ 2012. 170 с.

21. Савченко О.Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя. *Рідна школа*. 2007. С. 5 – 8.

22. Солдатенко М.М. Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах інформаційного суспільства: конгнітивний аспект : монографія. Київ 2012. 168 с.

23. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Вибрані твори : в 5 т. Київ 1976. Т. 2. С. 419 – 654.

24. Федорович А. В. Основи педагогічної майстерності : навч. посіб. Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. 124 с

Навчальне видання

Соломія Ілляш, Ірина Садова

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:

методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

для фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальності 013 Початкова освіта

Редакційно-видавничий відділ

**Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка**

Головний редактор

Ірина Невмержицька

Технічний редактор

Наталія Кізима

Коректор

Ірина Артимко

Здано до набору 25. 05. 2022 р. Підписано до друку 30. 05. 2022 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура. Times. Наклад 50 прим. Ум. друк. арк. 2,62. Зам.35.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. (Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140 від 01.07.2016 р.). 82100 Дрогобич, вул. І. Франка, 24. к.42.